

Румяна КОКАЛИЧЕВА (София)

ТОПОНИМИ С АНТРОПОНИМИЧЕН ПРОИЗХОД В РОДИТЕЛНО- ВИНИТЕЛЕН ПАДЕЖ (По материали от Харманлийско)

Едно от основните свойства на микропонимите е, че като езикови единици те изпълняват преди всичко номинативна функция – именуват определен обект (Р е ф о р м а т с к и й, 1967, 29-30), което води към стремеж за десемантизация, към загубване смисъла на конкретните езикови единици и превръщането им в единични топоними, отнасящи се до единичен обект (С у п е р а н с к а я, 1978, 32-33). По такъв начин микропонимите проявяват известна консервативност по отношение на общия езиков развой и в частност на езиковия развой на диалекта, в който те битуват, и запазват някои старинни черти, между които и с т а р и п а д е ж - н и ф о р м и.

Микропонимите, разгледани тук, са записани през 1985 г. и 1986 г. в Харманлийско. Говорът в района на бившата Харманлийска околия спада към групата на севернотракийските говори (С т о й к о в, 1962, 80; К о ч е в, 1980, 4, 301; Б о я д ж и е в, 1988, 110). Една от характерните особености на тези говори е „значителен брой запазени остатъци от падежни форми“ (Б о я д ж и е в, 1988, 109). Тази характерна особеност на говорите не позволява разглежданите микропоними да бъдат категорично считани за старинни, но те регистрират запазването на стари падежни форми на топонимично ниво и сочат приемственост на топонимообразуващите модели в Харманлийската топонимична система.

Като подгрупа към микропонимите, пазещи стари падеж-

ни форми, могат да се обособят местните имена в р о д и т е л - н о - в и н и т е л е н п а д е ж. Според Й. З а и м о в (1959, 35) тези имена са елиптични, останки от стари местни имена с предлози от типа ***На Минча**, ***При Минча** с втора част родително-винителна форма. Според Н. К о в а ч е в (1982, 70) този тип имена представляват елиптични антропонимични словосъчетания – нарицателно име + предлог + антропоним в родително-винителна форма от типа: „**Нивата на Минча > На Минча > Минча**“.

В Харманлийско са записани следните микропоними от този тип:

Армяна и 1.5 Пчелари, ниви, останки от махала. – По Пр.

Йованя, кладенец в Долно Съдиево, разказва се, че там някога се удавило момче с такова име. – По ЛИ.

Йовча С 1 Изворово, пасище и кладенец, където правели събор. – По ЛИ.

Канеля З 2.5 Изворово, кладенец на поляна. – По Пр от съседното Черепово.

Караивана (с дублетна форма Караиванското дърво) Ю 0.1 Обручище, ниви. – По РИ от ПР.

Кирка СИ 0.2 Долно Съдиево, ливади. – По ЛИ **Кирко**, вероятно със звучене **Киркьо** под влияние на силната мекост в местните говори.

Манюля И 8 Изворово, пасище и кладенец, където правели събор. – По ЛИ.

Маня Ю 3.5 Изворово, кладенец и ливади. – По ЛИ.

Мартиня СЗ 1 Златополе, река, десен приток на Марица.

По ЛИ.

Минча З 5 Изворово, ниви и стар кладенец. – По ЛИ.

Митря ЮЗ 3 Изворово, ниви. – По ЛИ.

Муржса Ю 0.1 Овчарово, чешма при Задбаирската речка. – Възможно от Мурджо с **дж > ж** според говора срв. **Муржовата киприя** у Саламбашев (1976, 143), **Муржи дөл** у Попов (1979, 132), **Муржовица** (Михайлова, 1986, 111) или турски изговор на старо ***Мурица** от **мүра** „жълт бор“ и **-ица** срв. **МИ Мурица** над Горно Броди, Сярско, с **-ица > джа** (И л и е в, 1917) на турска почва и **дж > ж** според говора.

Насташа ЮЗ 3.5 Изворово, ниви, ливади и кладенец – По

ЛИ от Анастас с изпадане на начално -а и с > ш, често в региона, срв. *Насташуата нива* в Еврем, *Насташуата рѝчка* в Иваново, *Насташуата чушмà* в Ефрем.

Парапѝндѝжа СИ 0.1 Изворово, махала. – По РИ от Пр.

Стàнча СИ 0.1 Изворово, махала. По ЛИ.

Трифуна 1) с дублетни форми *Светѝ Триѝфун*, *Триѝфунката* Ю 2 Славяново, височина с параклис, където се е празнувал Трифон Зарезан. 2) *Светѝ Триѝфун* И 1 Харманли, параклис в стари лозя, празнували Трифон Зарезан.

Според Й. З а и м о в (1973, 24) този тип имена могат да се тълкуват по два начина: 1) от мъжко лично име + *ѝ*, като в този случай те ще имат ранна хронология – около XI в. 2) от старо **На Минча*; **При Минча* с втора част в родително-винителна форма, като след време предлогът може да отпадне.

Безспорна родително-винителна форма се открива при микротопонимите:

Светà Илѝя И 2 Ефрем, връхче с поляна и чешмичка, където правели молебен за дъжд.

Дѝда Стàйковия герàн СЗ 1 Смирненци, ниви и стар кладенец.

Вероятно към микротопонимите в родително-винителна форма могат да се отнесат и имената:

Дрàга бунàр Ю 2 Надежден, ниви и кладенец.

Мѝта бунàр З 2 Свирково, кладенец в ливади, разказва се, че там се удавил Мито.

Тези имена са многотълковни. Би могло да се предположи развитие от **Дрàга (Мѝта)* в родително-винителен падеж = **На Дрàга* > **Дрàга* и от **Дрàга* вторично образувано *Дрàга бунàр* като изафетна конструкция по старо местно име, но е възможно и изафетна конструкция на тюркиска езикова почва с първа част женско лично име *Дрàга (Мѝта)* и втора част *бунàр* в говора „кладенец“ – „*Дрàгиния (Мѝтиния) клàденец*“.

Разглежданият тип микротопоними са твърде редки. Посочените тук изчерпват регистрираните в Харманлийско, съотнесени кам 12 776 общо записани микротопонима. Тези микротопоними означават принадлежност. В най-късния топонимичен слой принадлежност се изразява с широкоразпространените посесивни име-

на от типа **Драговата нива**, като в Харманлийско те са около 50 % от записаните имена. Това дава основание да се предположи, че имената със запазен родително-винителен падеж имат сравнително по-стара хронология, въпреки че в местния говор се пазят остатъци от падежни форми.

Този тип имена е широко известен и е регистриран на много места в цялостното българско езиково землище (Заимов, 1959, 35 и 1973, 24; Ковачев, 1965, 37 и 59-60; 1969, 77; Михайлова, 1984, 64 и 1986, 42; Христов, 1964, 63 и др.). Публикуването на имената от Харманлийско дава възможност да се разшири досега известния ареал на тяхното разпространение и е принос към очертаване цялостния топонимичен ареал на този тип.

БИБЛИОГРАФИЯ

Б о я д ж и е в, Т. Класификация на тракийските говори. Втори международен конгрес по българистика – доклади. Диалектология и ономастика. София, 1988.

З а и м о в, Й. Местните имена в Пирдопско. София, 1959.

З а и м о в, Й. Български географски имена с -јь. Принос към славянския ономастичен атлас. София, 1973.

И л и е в, А т. Т. Турски изговор на българските местни имена. Списание на БАН. ек. XIV, клон историко-филологически. София, 1917.

К о в а ч е в, Н. Българска ономастика. Велико Търново, 1982.

К о в а ч е в, Н. Местните названия в Габровско. София, 1965.

К о ч е в, Ив. Основно диалектно деление на българския език. сп. Български език, 1980, кн. 4.

М и х а й л о в а, Д. Местните имена в Михайловградско, София, 1984.

М и х а й л о в а, Д. Местните имена в Берковско. София, 1986.

П о п о в, К. Местните имена в Разложко. София, 1979.

Р е ф о р м а т с к и й, А. А. Введение в языкознание. Москва, 1967.

С а л а м б а ш е в, Ан. Местните имена в Смолянско. София, 1976.

С т о й к о в, С т. Българска диалектология. София, 1962.

С у п е р а н с к а я, А. В. Апеллятив-онома. В кн.: Имя нарицательное и собственое. Москва, 1978.

Х р и с т о в, Г. Местните имена в Маданско. София, 1964.

СЪКРАЩЕНИЯ

З – запад
ЛИ – лично име
РИ – родово име
СЗ – северозапад
Ю – юг

И – изток
Пр – прякор
С – север
СИ – североизток
ЮЗ – югозапад